

4. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua> (дата звернення: 27.09.2023).

5. Диха М. В., Диха В. В., Зима В. М. (2022). Foreign direct investments in the economy of Ukraine: status, trends and prospects attraction. Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, (2(26), 53–64. URL: [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2\(26\)-53-64](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2(26)-53-64) (дата звернення: 27.09.2023).

*Власюк Наталія Іванівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу;
Львівський торговельно-економічний університет*

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Забезпечення соціально-економічного поступу держави реалізується за допомогою публічних фінансів, ефективного формування та використання яких визначає рівень добробуту як окремих громадян чи територіальних формувань, так і країни загалом.

Європейські перспективи розвитку України, реформування та модернізацію економіки призупинено військовим вторгненням та бойовими діями росії, що вагомо похитнуло економіку і погіршило стан публічних фінансів України. Виконання бюджетних показників 2022 року зазнало суттєвого переформатування з урахуванням необхідності переорієнтації бюджету на забезпечення військових потреб та виплату першочергових соціальних платежів, які є необхідними для суспільства.

Використання державних коштів у воєнний період суттєво відрізняється від умов стабільного та мирного існування, тому управління публічними фінансами під час війни вимагає особливої уваги у напрямі найбільш раціонального та ефективного перерозподілу фінансових ресурсів на потреби війни одночасно із забезпеченням дотримання належних соціальних стандартів життя населення.

Саме тому вивчення особливостей управління публічними фінансами в умовах воєнного стану в Україні є вкрай актуальним. Таке управління має свої особливості.

Так, у мирний час, відповідно до бюджетного законодавства України, для зміни суми видатків і доходів, необхідно вносити зміни у відповідні нормативні акти, і ця процедура може тривати дні чи місяці. Проте, функціонування економіки країни в умовах воєнного стану передбачає втілення низки невідкладних заходів, які торкаються збільшення повноважень органів місцевої влади, затвердження відповідних нормативно-правових актів та перерозподіл публічних фінансів відповідно до пріоритетності їх використання.

У воєнний час з метою перерозподілу бюджетних фінансових ресурсів рішення парламенту не потрібні. Бюджетний кодекс надає уряду право на власний розсуд розпоряджатися коштами, скеровуючи їх на пріоритетні потреби. Тому, відповідно до необхідності оперативного та ефективного реагування на складну ситуацію, український уряд з початком ведення воєнних дій вжив низку заходів з питань оптимального використання публічних фінансів.

Так, урядом України 11 березня 2022 р. було ухвалено Постанову "Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану" № 252, у якій зазначено особливості формування та виконання коштів місцевих бюджетів у період воєнного стану [1].

Доцільно згадати Постанову Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану" від 9 квітня 2022 р. № 420, відповідно до якої змінився порядок погашення позик, наданих на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів (за наявності заборгованості за такими позиками) та обслуговування місцевого боргу. Зокрема, на їх погашення скеровуватимуться не всі доходи загального фонду місцевих бюджетів населених пунктів, що перебувають на територіях, на яких введено воєнний стан, а лише 80 % [2].

Крім цього, варто розглянути питання регулювання оподаткування, яке забезпечує наповнення основних доходних статей бюджету на загальнодержавному та місцевому рівнях. Як відомо, у час війни бізнес є особливо вразливим. Саме тому держава впровадила низку ініціатив, націлених на підтримку підприємництва, які, передусім, стосуються механізму оподаткування підприємців, зниження податкового тиску, спрощення та покращення податкових правил на період дії воєнного стану [3].

Доходи держбюджету України у 2023 було передбачено у сумі 1 329,3 млрд грн, видатки – 2 640,2 млрд грн, прогнозований дефіцит – до 20,6% ВВП.

Серед пріоритетних видатків планувались такі:

- національна безпека і оборона країни – 1 141,1 млрд грн або 18,2 % ВВП;
- соціальний захист та забезпечення – 447,6 млрд грн;
- підтримка ветеранів – 6,8 млрд грн;
- освіта – 156 млрд грн;
- охорона здоров'я – 176,1 млрд грн [4].

Тобто, як бачимо, майже кожна п'ята гривня у 2023 році спрямовуватиметься на зміцнення оборони країни. Крім того, в пріоритеті залишаються соціальні видатки.

У 2024 році уряд очікує зібрати до загального фонду бюджету 1,56 трлн грн (податки, дивіденди держпідприємств тощо, але без міжнародних грантів), а витратити становитимуть 3,1 трлн грн. Видатки на оборону будуть такими ж, як і у 2023-му – 1,68 трлн грн [5]. Це означає, що у 2024 році, як і

попередні два роки, усі зібрані всередині країни податки уряд спрямує на війну. Решту видатків фінансуватимуть міжнародні партнери.

Дефіцит бюджету очікується на рівні 1,59 трлн грн або 20,4% від ВВП. Державний борг зросте до 8,18 трлн грн (в національній валюті). Відносно ВВП він перевищить 104% [5].

За розрахунками уряду, у 2024 році Україні потрібно залучити 42,8 млрд дол міжнародного фінансування. Отримати кошти планують від ключових партнерів: США, ЄС, МВФ та інших. Крім зовнішнього фінансування, уряд планує позичати й на внутрішньому ринку. План з продажу ОВДП складає 421,6 млрд грн [5].

Наступного року у Міністерстві фінансів планують суттєво наростити надходження. Зокрема, доходи загального фонду мають зрости на понад 345 млрд грн – до 1560 млрд грн. Переважно, за рахунок податків. Так, очікується, що надходження від ПДВ з вироблених в Україні товарів збільшаться на 70,1 млрд грн (до 297,8 млрд грн), від ПДВ з імпорту – на 60,6 млрд грн (до 455,5 млрд грн) [5].

Як і в попередні два роки, найбільшою статтею видатків бюджету у 2024-му буде безпека та оборона. Загалом, на неї наступного року планують витратити 1684,9 млрд грн, з яких 1,16 трлн грн становитимуть видатки на Міністерство оборони. Оборонні видатки наступного року, як і цього року, Україні доведеться фінансувати самотужки. На Міноборони, Нацгвардію, СБУ, прикордонників та розвиток вітчизняного ОПК, ймовірно, підуть усі зібрані в країні податки, дивіденди держкомпаній та надходження від внутрішніх запозичень.

Друга найбільш вагома стаття видатків – соціальна сфера, видатки на яку у 2024 році становитимуть 469,72 млрд грн. Більшість коштів традиційно піде на покриття дефіциту Пенсійного фонду (321,76 млрд грн). Крім нього, з бюджету витратять майже 50 млрд грн на виплату субсидій та 5,8 млрд грн на соціальний захист осіб з інвалідністю [5].

Тобто, одним із чільних завдань на сьогодні у сфері публічних фінансів України є пошук шляхів максимального наповнення бюджетів усіх рівнів. Саме на цьому має бути зосереджена увага як державних органів влади, так і регіональних громад, які мають використати всі доступні важелі управління для заохочення малого та середнього бізнесу до продовження функціонування, сплати податків та наповнення бюджетів усіх рівнів.

В час війни надходження до бюджетів різних рівнів України стрімко скоротилися. Якщо до війни державний бюджет виконувався згідно з планом, а на початку 2022 року спостерігався профіцит бюджету, то вже в березні 2022 року різко збільшився обсяг незапланованого бюджетного дефіциту. Відповідно до цього змінився вектор залучення фінансових ресурсів, який тепер націлений на зовнішні запозичення.

Воєнний період є доволі складним з огляду на обов'язковість України здійснювати платежі за зовнішніми зобов'язаннями, невиконання яких може спровокувати дефолт країни. Тому управлінські дії, пов'язані із

використанням публічних фінансів, мають базуватися на збалансуванні внутрішніх видатків та витрат за зовнішніми запозиченнями.

За умов активізації міжнародної фінансової допомоги Україні вкрай важливо зберігати позитивний борговий імідж з огляду на перспективу подальшої взаємодії української держави із закордонними партнерами.

Підсумовуючи, необхідно додати, що у час ведення військових дій виконання повноважень державних та місцевих органів влади має бути націлене, першочергово, на перемогу, і для цього мають бути мобілізовані всі можливі ресурси. Лише злагоджена та ефективна робота усіх гілок влади допоможе отримати необхідний результат.

Список використаних джерел

1. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів України №252 від 11.03.2022. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhativ-u-period-voennogostanu-252>
2. Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: Постанова від 9.04.2022 № 420. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2022-%D0%BF#Text>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. №2118-IX.
4. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-osnovni-pokazniki-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-na-2023-rik>
5. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/15/704364/>

Власюк Світлана Анатоліївна,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування;*

Мельник Костянтин Васильович,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
Уманський національний університет садівництва*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФАНДРЕЙЗИНГУ В УКРАЇНІ

Фандрейзинг є важливим елементом сучасної громадянської активності та розвитку благодійництва в Україні. За останні кілька років фандрейзинг пройшов довгий шлях від маловідомої практики до значущого інструменту залучення фінансових ресурсів для різноманітних громадських